

Viite: Ympäristövaliokunta / VNS 1/2016 vp / Asiantuntijalausunto

Valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspolitiikasta

Asiantuntijakuuleminen tiistai 1.3.2016 klo 10:00

Ympäristöministeriö yhtyy kehityspoliittisen selonteon luomaan globaaliyhteisön tilannekuvaan. Maiden tulevaisuudet kytkeytyvät entistä tiiviimmin yhteen, mikä tarjoaa ennennäkemättömät mahdollisuudet hyvinvointiin. Samalla monet riskit ja ongelmat ovat yhteisiä. Tämä on erityisen totta ympäristön osalta, sillä globaalit ympäristöongelmat, kuten ilmastomuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja haitallisten kemikaalien leviäminen, vaikuttavat elinmahdollisuuksiin koko maapallolla. Väestönkasvu, nopea kaupungistuminen ja elintason kasvu lisäävät paineita luonnonvarojen hyödyntämiseen tulevina vuosina.

Kuten selonteossa todetaan, kehitysyhteistyöllä tulisi pyrkiä siihen, että maat tulevat toimeen omilla tuloillaan. Tämä edellyttää, että yhteiskunnallinen kehitys tapahtuu kestävästi luonnon kantokyvyn rajoissa. Monet köyhimmät maat ovat hyvin riippuvaisia luonnonvaroistaan, ja erityisesti kaikkein köyhimmät ihmiset, jotka elävät usein suoraan luonnon varassa. Toimeentulomahdollisuuksien heikkeneminen voi johtaa laajoihin muuttoliikkeisiin sekä lisätä konfliktiherkkyttä, joka heijastuu länsimaihin suuntautuvina kasvavina pakolaisvirtoina.

Ympäristöministeriö pitää perusteltuna, että Agenda2030:n tavoitteet ohjaavat Suomen kehityspolitiikkaa. YK:n jäsenvaltioiden yhteisesti hyväksymä vuoteen 2030 ulottuva kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 pyrkii pureutumaan kokonaisvaltaisesti kehitys- ja ympäristökysymyksiin ja muodostaa siten vahvan jalustan kehityspolitiikan ohjaamiseksi aidosti kestävä kehityksen aikaansaamiseksi.

Toimintaohjelman tavoitteet koskevat kaikkia maailman maita ja Suomi sovittaa oman kansallisen politiikkansa toimintaohjelman mukaiseksi. Agenda2030:n toimeenpano edellyttää jatkossa myös Suomessa kehityspolitiikan ja kestävä kehityksen politiikan parempaa koherenssia ja koordinaatiota. Suomi valmistautuu Agenda2030:n toimeenpanoon laaja-alaisesti ja laatii hallitusohjelman mukaisesti kansallisen Agenda2030:n toimeenpanosuunnitelman vuoden 2016 aikana. Siinä tullaan linjaamaan mm. miten Suomi eri politiikkasektoreilla ja kansainvälisessä yhteistyössä tulee toteuttamaan Agenda2030:n periaatteita ja tavoitteita sekä miten edistymistä seurataan ja arvioidaan kansallisesti ja kansainvälisesti.

Suomen hallituksella on Agenda2030:n toimeenpanosta päävastuu, mutta globaalin toimintaohjelman mukaisesti myös kansalaisyhteiskunnalla, yrityksillä ja muilla sidosryhmillä on tavoitteiden toteuttamisessa tärkeä rooli. Kestävä kehityksen yhteiskuntasitoutus ”Suomi jonka haluamme 2050” on kestävä kehityksen toimikunnan laatima ja joulukuussa 2013 hyväksymä strateginen kestävä kehityksen linjaus. Vaikka sitoumus on varsin hyvin linjassa uusien globaalitavoitteiden kanssa, aiotaan se päivittää kevään 2016 aikana Agenda2030-yhteensopivaksi. Yhteiskuntasitoutuksen vahvuutena on kestävä kehityksen konkretisoiminen arjen toimintaan sekä kansalaisyhteiskunnan, järjestöjen, kuntien ja yksityisen sektorin toimijoiden laaja-alainen osallistuminen. Suomen yhteiskuntasitoutusmalli on herättänyt kiinnostusta myös kehitysmaissa ja voi soveltua hyvin myös kehitysmaiden tarpeisiin.

Kuten kehityspoliittisessa selonteossa tuodaan esiin, ilmastomuutoksen yhteiskuntakehitykselle aiheuttamat riskit ovat kiistattomat. Ilmastomuutos on kestävä kehityksen uhka, jota mikään maa ei yksinään voi torjua. Ilmastomuutoksen torjuminen, kuten muidenkin globaalien ympäristöongelmien

ratkaisut edellyttävät kansainvälistä yhteistyötä, jossa tunnustetaan maiden keskinäisriippuvuus. Pariisin ilmastokokouksessa joulukuussa 2015 hyväksytyn kaikkia maita koskevan vuoden 2020-jälkeisen ilmastositoumuksen tehokas toimeenpano on välttämätöntä suotuisan globaalikehityksen kannalta.

Ympäristöministeriö pitää selonteossa ruokaturvaa, veden ja energian saatavuutta sekä luonnonvarojen kestävästä käytöstä koskevien painopistealueiden tavoitteita keskeisinä Agenda2030 toimintaohjelman saavuttamiseksi. Ruuan tuotantoa ja veden saatavuutta voidaan edistää parhaiten uusiutuvien luonnonvarojen kestävällä hallinnalla ja turvaamalla ekosysteemien toiminta. Nykyisten arvioiden mukaan noin 60 prosenttia ekosysteemipalveluista on heikentynyt ja yli 30 prosenttia merten kalakannoista on ylikalastettuja tai romahtaneita. Veden ja energian saatavuutta ja luonnonvarojen kestävästä käytöstä koskeva tavoite edellyttää myös haitallisten kemikaalien ja jätteiden kestävästä hallintaa Agenda2030 toimintaohjelman mukaisesti.

Ympäristöministeriö on huolestunut selonteossa esitetystä tilanteesta, jossa Suomi joutuu toteuttamaan kehitysyhteistyötä aiempaa niukemmin määrärahoihin ja henkilöresursseihin. Tämä luo haasteita myös Suomen vaikuttamistyölle kansainvälisessä ympäristöyhteistyössä. Kansainvälisen ympäristöyhteistyön tarve on lisääntynyt viime vuosina, kun ympäristön tilaa kuvaavissa avainlukuissa on näkynyt huonontumisen merkkejä ja tietoisuus ympäristöasioiden yhteydestä kehityskysymyksiin on kasvanut. Kansainvälisen ympäristöyhteistyön tarve korostuu uusien ympäristöhaasteiden noustessa esille, esimerkiksi merten muovijätteiden hallitsematon kasvu on osoittautumassa uhaksi niin ihmiselle kuin meri- ja rannikkoeliöstölle.

Ympäristöministeriö vaikuttaa omalla hallinnonalallaan vahvasti siihen, että kehitystavoitteet otetaan huomioon ympäristöpoliittisissa päätöksenteossa EU:ssa ja YK-tasolla, ml. kansainväliset ympäristösopimusneuvottelut. Ympäristöministeriö osallistuu aktiivisesti myös Agenda2030:n globaalia toimeenpanoa koskevaan kansainväliseen kestävästä kehityksen yhteistyöhön.

Ympäristöministeriön tärkein vaikutuskanava on YK:n ympäristöohjelma (UNEP), joka ohjaa Agenda 2030 toimintaohjelman ympäristöulottuvuuden toimeenpanoa. Suomen vetämän ministeritason reformityön saattelemana YK:n kestävästä kehityksen kokouksessa (2012) vahvistettiin UNEPin rahoituspohjaa ja normatiivisia toimintoja sekä laajennettiin sen osallistumistaso universaaliksi. Jotta UNEPin pystyy toteuttamaan sille asetut odotukset on välttämätöntä varmistaa sen rahoituspohja tulevaisuudessa.

Ympäristöministeriö korostaa, että tuki kansainvälisten ympäristösopimusten toimeenpanolle kehitysmaissa on kauaskantoinen sijoitus köyhyyden vähentämiseen sekä kestävästä kehityksen saavuttamiseen. Useat maailmanlaajuiset ympäristösopimukset ovat tavoitteiltaan laaja-alaisia, joten niiden toimeenpanolla edistetään ympäristötavoitteiden lisäksi myös muita kestävästä kehityksen tavoitteita kuten terveyttä ja ruokaturvaa. On tärkeä jatkaa kansainvälisen ympäristöoikeuden kehittämistä, jotta voidaan varmistaa erityisesti kehitysmaiden ihmisten ja ympäristön hyvinvointi. Minamatan elohopeasopimuksen viimeaikainen solmiminen on tästä hyvä esimerkki.

Ympäristöministeriö yhtyy selonteossa esitettyyn lähestymistapaan, jossa resursseja keskitetään sellaiseen kehitysyhteistyöhön, jossa suomalaisella osaamisella on erityistä merkitystä. Ympäristöministeriö on tyytyväinen siihen, että Suomi toimii kehityspolitiikassa johdonmukaisesti ja että Suomen oma hallitusohjelma ja muut politiikkatavoitteet tukevat kestävästä kehitystä.

Ympäristöministeriö on sitoutunut, selonteossa esitetyllä tavalla, yhteistyössä muiden toimijoiden ja hallinnonalojen kanssa työskentelemään poliittisesti kattavien ja johdonmukaisten ratkaisujen saavuttamiseksi. Kansainvälisen ympäristöpolitiikan kehittämistä on jatkettava ja voimavaroja on suunnattava kestävästä kehityksen ja ympäristön tilan heikkenemisen keskeisiin haasteisiin.